

Noterin Kaleminden Noterlik

Gülözar İrmak
Dursunbey Noteri

Hukuk Fakültesi'nde (1980'li yıllarda) öğrenim gören her öğrenci ilk yıllarda hâkim/savcı, mezuniyete yakın zamanlarda ise avukat olmayı düşlerdi. Henüz Noterlik mesleği ile tanışıklığı yoktu genç hukukçu adaylarının. (Daha sonraları bazı fakültelere "seçimlik ders" olarak müfredata eklendi). Öyle ki, bir yol göstericinin önerisi ile mesleği seçenler dahi işe koyulmadan bilmiyordu gerçeği. Hala öneminin, zorluklarının ve devasa sorumluluğun anlaşılmadığı görülüyor. Ve ne yazık ki, en yakını noter olan bir avukat bu mesleğin gerçeğini bir yana iterek üç-beş olumsuz uygulamadan hareketle "mesleği değerlendiren bir yazı" yazabiliyor.

Oysa Noterlik mesleği yeryüzünün en eski mesleklerinden olduğu gibi aynı zamanda en çağdaş mesleğidir. Bu iki özelliği bir arada bulundurmasının nedeni ise kuşkusuz "vazgeçilmez" oluşundadır. Önce sosyal yaşamın gereksinimi olarak ihtiyaç duyulan noterlik, beklenen işlevi yerine getirmesi ile hukuk sistemlerinin doğrudan benimsedikleri bir hukuki müessesesi haline gelmiştir. Hem Roma Hukuku'nda yerini alarak hukuk tarihinin bir kurumu olmuş ve hem de İslam Hukuku gibi daha çok "din ağırlıklı/manevi normların hâkim olduğu hukuk sisteminde" de yer bulmuştur. Bu durum bir tesadüf olmayıp, "sosyal yaşamın gereksiniminin" sonucudur. İnsan var oldukça uyumsuzluklar doğabilecek, uyumsuzlukların çözümü için kurumlar gerekecektir. Bu nedenle "yargı" kurumları oluşturulmuştur. Yargıyı diğer anlamıyla "bir hak arama savaşı" diye değerlendirilecek olursak; Noterlik, savaş öncesi mutabakat, savaşı önleyen bir "pakt" olarak algılanmalıdır/algılanmıştır. Bu yönüyle de tüm hukuk sistemlerinde yerini almıştır.

Gelişmiş hukuk sistemlerinde "önleyicilik yaklaşımı" hâkim kılınmaya çalışılır. Önleyici hekimlik, mali danışmanlık, hukuk danışmanlığı vb. türlü türlü danışmanlık müesseseleri oluşturulur. Çağdaşlaştıkça bu tür kurumların artırıldığını görürüz. Burada amaç sorun, hastalık, uyumsuzluk, aksama başlamadan önlemek/ortadan kaldırmaktır. Ve bu çağdaş amaç noterlik mesleğinin temelinde/doğasında mevcuttur. Bu sebeple; noterlik dünyanın en eski ama en çağdaş kurumudur/faaliyetidir/mesleğidir.

TÜRKİYE'DE NOTERLİK

Noterlik Kanunumuz birinci maddesinde mesleği, "**Noterlik bir kamu hizmetidir. Noterler, hukuki güvenliği sağlamak ve anlaşmazlıkları önlemek için işlemleri belgeler ve kanunlarla verilen başka görevleri yaparlar**" şeklinde tanımlamıştır. Düzenlemelerden açıkça anlaşıldığı üzere, ciddi bir "yetki teslimi" söz konusudur. **İşlemleri belgelemek, kanunların verdikleri diğer görevleri yapmak ve böylece anlaşmazlıkları önleyerek hukuki güvenliği sağlamakla yükümlü kamu görevlisi konumundadırlar.** Noterler bu görevlerini yıllardır özenle yerine getirmişlerdir ve getirmektedirler. Yaptıkları her işlem uzun süre saklanmakta ve huzurlarında imzalanan önemli işlemleri de "süresiz olarak" arşivlenmektedir. 50 yıl öncesine ait bir sözleşmeyi veya vekâletnameyi elinizle koymuş gibi bulabildiğiniz "doküman merkezidir" daireleri. Devletin birçok kurumunda belgeler belli sürelerle imha edilirken, noterliklerdeki "önemli işlemler" imha edilmez saklanırlar. Ve elbette hem yargıya belge/delil sağlayan kaynak oldukları gibi uyumsuzluk doğmasını engellerler, caydırıcı bir "barikat" görevi yaparlar. Burada yakın tarihimizin bir örneğini verelim. 2002 yılına kadar ihale sözleşmeleri noterler tarafından onaylanırken 2002 yılından sonra bu zorunluluk kaldırılmıştır. Konu araştırıldığında –kolaylıkla mahkemelerden araştırma yapılabilir- o tarihten sonra ihale sözleşmelerinden doğan uyumsuzlukların arttığı görülmektedir. Bu durumu her gün basında yer alan "ihale yolsuzluğu haberlerinden" de saptamamız mümkündür. Noterin arşivinde saklanan sözleşmenin üzerinde değişiklik yapılması mümkün olmadığından yolsuzluk yapılması imkânı ortadan kalkar. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Noterliklerde düzenlenmiş veya onaylanmış her türlü evrak ve işlemin gereği usulüne uygun yapılmak zorundadır.

Yasa bu denli önemli bir görevi noterlere verirken aynı derecede önemli ve büyük bir sorumluluğu da yüklemiştir. Sunulan her evrakı ciddi bir incelemeden geçirmek, işlem yapmaya gelen her kişinin/ilgilinin yetkili olup olmadığını saptamak, kimliğini araştırmak, yapılan işlemin hukuka uygun olmasını sağlamak zorundadır. Aksi halde hem cezai hem hukuki sorumluluk altına girer. Sahte evrak ile –ki kimi kez anlaşılmayacak kadar iyi taklitler olabilir- işlem yaptığında evrakta sahtecilik yaptığı varsayılır ve hapis cezası ile cezalandırılır. Ayrıca işlem nedeniyle verdiği zararı tazmin etmek zorunda kalır. Burada güncel bir örnek vermemiz gerekirse ikinci el araç satışlarına değinebiliriz. Bilindiği gibi ikinci el araç satışları noterliklerimizde yapılmaktadır. Avrupa Birliği Ülkelerinde anılan satışların noterlerde yapılmadığı gerekçesi ile satışların Emniyet Müdürlükleri nezdinde yapılmasına dair yasal düzenleme yapılmıştır. ABD ve Avrupa Ülkelerinde ikinci el araçların ekonomik değeri bulunmaması –oysa ülkemizde ciddi bir piyasadır ve vergiye tabi iktisadi bir değerdir- nedeniyle özel kurumlar tarafından satışı yapılmaktadır. Türkiye gerçeğinde ikinci el araçlar rehin, haciz, mülkiyeti muhafaza gibi işlemlere konu olmakta, tarafların hukuki konumları sebebiyle Medeni Hukuk, Borçlar Hukuku, Ticaret Hukuku ve Miras Hukukunu ilgilendiren (velayet, vesayet, kayyum, şirket, miras vs.) bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yönüyle de noterliklerde yapılmaktadır. Hukukçu noterin gerekli donanıma sahip olması, işlemin özelliği, bunu zorunlu kılmıştır/kılmaktadır. **Noter işlemi yapar ve yaptığı işlemin cezai ve hukuki sorumluluğunu yüklenir. Sahte ruhsatla satışını yaptığı aracın/otomobilin bedelini ödemek zorunda kaldığı gibi hapis cezası ile de cezalandırılır. İşte hukuki güvenlik bir de bu şekilde karşımıza çıkar.** İkinci el araç satışlarının trafik tescil memurları eliyle yapılması durumunda “hukuki güvenlikten” söz edilemez.

Türkiye'nin noterleri deneyimli hukukçulardan oluşur. Yasal sistemimize göre noter olmak için en az 10 yıl hâkimlik, savcılık ve avukatlık yaptıktan sonra mesleğe atanılır. Mesleğe talebin fazla olması, sayının sınırlı olması nedeniyle deneyimsiz hukukçunun atanması söz konusu değildir. Deneyimli hukukçuların görevlendirildiği bir meslektir. Bu yönüyle “Avrupa”lı meslektaşlarımız gibi nitelikli bir gruptur noterler. **Böylesi bir deneyimle başlanılan başka bir meslek yoktur. Türk Noterlerinin, bu donanımla doğru değerlendirilmesi ve yargının yükünü azaltan yeni görevlerle konumlandırılması gerekir.**

ABD VE AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE NOTERLİK

ABD ve Avrupa Birliği Ülkelerinde noterler, “özel ve güvencede” konumlandırılmışlardır. Özellikle Fransa, İngiltere, İrlanda, Galler, İskoçya ve Kanada gibi ülkelerde meslektaşlarımız “Medeni Hukuk Noterleri” statüsündedirler. Bu statü noterleri, sistemin vazgeçilmezi ve yargının bir ayağı haline getirmiştir. Yargısal nitelikte olmayan, avukatların da sahasına girmeyen birçok işlem noterler aracılığı ile yapılmaktadır. Genel olarak hukuk sisteminin “koruyucusu”, mahkemelerin yükünü azaltan ortağı, avukatlara destek/yardım sağlayan durumdadırlar.

Gayrimenkul satışları ve tescili noterler tarafından yapılmaktadır. Basında sık sık karşılaştığımız tapu yolsuzluklarının önlenmesinin yolu Ülkemizde de gayrimenkul satışlarının noterler tarafından yapılması gerektiğinin göstergesidir. Yapılan işlem hukuki muameledir ve kuşkusuz en iyi hukukçular tarafından yapılır. Avusturya noterleri akademik görev yapmaktalar. Ayrıca içtihat yaratan bir konumdadırlar ve vasiyeti tenfiz memuru yetkisindedirler. Belçika Noterleri anlaşmalı boşanma da dâhil olmak üzere Medeni Kanundan doğan işleri üstlendikleri gibi, hacizli malın satışı gibi icra işlemlerini de yapmaktadırlar. Alman Noterler, gayrimenkul devir ve tescilleri, şirketlerin işlemleri, Aile Hukukuna dair işlemlerin (tanıma, anlaşmalı boşanma vs..) sahibidirler. Kısacası hâkimlik, avukatlık mesleğinde olduğu gibi bu ülkelerde noterlik mesleği de hukuki güvencededir.

ÖNCE HUKUKÇUYUZ

Hukukçu olmak bir ayrıcalıktır. Önce bunu kavramak ve bilmek zorundayız. Hukuk öğrenimi diğer bilim/ilim dalları ile kıyaslanamaz. Her varlığın gözünü dünyaya açması ile başlar

hukuk. Ve her sabah gözünü açtığında devam eder. Hukuk Fakültelerinde yapılan tanım yeter-sizdir aslında. Hukuk yaşamın diğer adıdır. Hukukçu olmak ayrıcalıklı bir mesleğin sahibi ol-maktır. Diğer meslek mensuplarının hakları, sorumlulukları da hukukçunun bilgisi dâhilindedir. Başkalarının bilmediği ve o başkalarının varlık nedenlerini bilir hukukçu. Devletin, sistemin, demokrasinin, bireylerin vazgeçilmezidir hukukçular.

Noterler bu mümtaz mesleğin “önleyici”, hâkim ve savcılar “yargılayıcı/hak teslim edici” ve avukatlar kutsallık atfedilen “savunucu/savunman” ayağını teşkil eder. Ve bir araya geldiğinde “hukuk bütünlüğü”, diğer bir deyişle “hukukun üstün-lüğü” oluşur/tamamlanır/bütünleşir. Her birinin işlevleri farklı da olsa aslında birbirinin yardımcıdırlar. Noterler önleyici, belgeleyici nitelikleri ile diğer meslektaşlarına ciddi bir “des-tek” sağlar. Ve bu destek artıkça uygarlığın yolu genişler.

SON OLARAK

Bu satırların yazılmasına neden olan bir yaklaşımdan bahsedilmelidir. Bir avukat mes-lektaşımızın bu sayfalarda belirttiği gibi önüne gelen evrakı onaylamak değildir. **Noterlik; Hu-kuk birikimine sahip bir hukukçunun hukuki bir işlemi belgelendirmesidir.** Noterin in-celeme, araştırma zamanı yoktur bu nedenle de daima kendisini bilgisini geliştirme zorunluluğu vardır. İlgilinin başvurusunu hemen o anda sonuçlandırmak durumundadır. Bu yönüyle oldukça ağır yük altındadır.

Ülkemizde noterlik, dünyadaki diğer meslektaşlarımıza oranla çok zordur. En az 10–15 yıllık bir hukukçunun Ülkemizin en ücra ilçesinde, maddi-manevi mağduri-yetle yürütmeye başladığı bir meslektir. Bu mağduriyet ortalama 6 yıl devam eder. Hâkim, savcı ve avukat meslektaşlarımıza oranla daha zorlu bir başlangıç süreci yaşanır. Orta yaş gru-bunda yetkin bir hukukçunun ailesini de ortak ettiği yoksunluklar dönemidir bu dönem. Biline-nin aksine bu dönemde maddi kazanç sağlanamaz.

Noterler attıkları her imzanın sorumluluğunu taşır ve yapılan yanlışın bedelini ağır öderler. Taşadıkları cezai ve hukuki sorumluluk diğer mesleklerde rastlanılmayacak kadar büyüktür. Daima çok dikkatle işlem yapmak durumundadırlar.

Yasaların verdiği görevleri yerine getirir ve böylece birçok hususta hukuka aykırılıkları önlerler. Noterliklerde yapılan işlemler uyumsuzlukları ciddi anlamda önler ve yargının yükünü bu ölçüde azaltır. Çağdaş hukuk sistemlerinde bu nedenle noterlere yüklenen iş sayısı, çeşidi fazladır. Böylece **hukuk sisteminin “barikatı” olan noterler, daha hukuki işlem başlar-ken hukuk dışılığına engel olur.** Yargıya, savunmaya belge/delil sağlayarak, hukukun üstün-lüğünün sağlanması yolunda önemli bir işlevi vardır.

Türk Kamuoyunda yeterince tanınmayan noterlik mesleği bugün bu durumun neden ol-duğu olumsuzlukları yaşamaktadır. Oysa **Avrupa'nın “Medeni Hukuk Noterleri” toplumun yüksek saygısını kazanmışlardır. Onlardan hiçbir eksiği olmayan –belki deneyim faz-lalığı bulunan- Türk Noterlerinin layık oldukları konuma erişmeleri için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.** Böylesi büyük bir eksiklik söz konusu iken, haksız değerlendirmeler yapmak hukuk sistemimizin yaralanması demektir. Unutmayalım ki, bizler/tüm hukukçu-lar diplomamızı “hukukun üstünlüğünü koruma andıyla” aldık. Bu andımızı yerine getirmenin yolu tüm hukukçuların “yerli yerinde” ve layık oldukları şekilde görevlerini yapmaları ile müm-kündür. Bu yolda başarı, tüm hukukçuların bu yolda mücadelesi olur. Nerede olurlarsa olsunlar “hukukçular” vazgeçilmezdir. “Yılların Hukukçuları Noterler” de öyle...

Dursunbey, Kasım 2008